

OSOBNNE I LIČNE ZAMJENICE

itateljica N. B. iz Splita uočila je da postoji nesuglasje u nazivu zamjenica kojima imenujemo govornike i sugovornike – iako je pretežit naziv *osobne* zamjenice, još se uvijek može pronaći i naziv *lične*. Budući da tomu doista i jest tako, ovdje ću ukratko opisati što te zamjenice znače jer o njihovu značenju ovisi i njihov naziv.

Iako je naziv *osobnih* zamjenica još uvijek prijeporan – nema zajedništva u nazivlju – rasprave su posljednjih godina zastale – svatko se ukopao na svom *osobnom* ili *ličnom* položaju i ne uzmiče.

S obzirom na uporabu u školskoj praksi gdje su zamjenice *osobne*, a ne *lične*, očekivalo bi se da je taj naziv općeprihvaćen. Ne samo da su zamjenice *osobne*, nego u školskoj praksi prevladava i naziva *glagolska osoba*.

Međutim, Hrvatski jezični portal naziv *osobne* navodi tek u zagradi: *lične (osobne) zamjenice*, a hrvatske gramatike uglednih autora – Institutova gramatika iz 1997. ili Silić-Pranjakovićeve iz 2005. služe se još uvijek nazivom *lična* zamjenica – i bez *osobne* u zagradi. Kažem *još uvijek* jer je *lice* u značenju *osobe* u Hrvatskoj izvan upotrebe od 1991. godine, barem od kada su naše *lične karte* zamijenjene *osobnim iskaznicama*. U jezikoslovnom je nazivlju, čini se, *lično* ipak tvrdokornije – naime, kako nema propisano-ga nazivlja, svakomu je na volju ostavljeno služiti se nazivljem koje želi. Valja se prisjetiti da je naziv *osobne zamjenice* (i *glagolske osobe*) bio jedini u hrvatskoj jezikoslovnoj tradiciji sve do političke pobjede hrvatskih vukovaca krajem 19. st.

Osobne zamjenice doista znače osobe – govornika nazivamo *ja (mi)*, sugovornika *ti (vi)*, a negovornika, osobu o kojoj govorimo, *on (oni)*, *ona (one)*, *ono (ona)*. Govornik *ja* i sugovornik *ti* osobe su o kojima doznajemo tek iz životne, izvanjezične situacije – tko je *ja* znate jer vam se *ja* obraćam, tko je *ti* znam jer se *tebi* obraćam. Zbog toga *ja* i *ti* nemaju oznaku roda – za sva tri roda imaju isti oblik – *ja* i *ti* pune se značenjem tek u stvarnoj situaciji, pri razgovoru i tada doznajemo tko su doista osobe *ja* i *ti*: te su nam osobe poznate jer *ja* nisam bilo tko i *ti* nisi bilo tko, nego smo *ja* i *ti* točno određene osobe. U uobičajenoj situaciji, *ja* i *ti* osobe su muškoga ili ženskoga spola: *Ja sam govorila tebi gluhoj*, *Ja sam govorio tebi gluhom*. U književnosti, u kojoj je ionako moguće sve, govornici mogu biti osobe, životinje, biljke, predmeti – što god zamisli pisac, a isto se tako možemo obraćati komu god ili čemu god što nije osoba. Međutim, zamjenice *ti* i *ja* ponajprije služe za imenovanje osoba koje razgovaraju: *ja* koja pišem ove retke govorim *tebi* koji čitaš, *vama* koji čitate.

Negovornik ne sudjeluje u razgovoru, nije potpuno poznat, o negovorniku govorimo i odnosi se na osobu, životinju, biljku, pojam ili predmet – može biti osoba ili neosoba. Osobe i neosobe jezično se izriču imenicama, a zamjenice zamjenjuju te imenice i zbog toga imaju oznaku roda kao i imenice – *on*, *ona*, *ono*. Negovornici nisu posve poznati pa *on* može biti bilo tko – ako ne govori i ako mu ne govorimo, govoriti možemo o bilo komu.

Dakle, zamjenice doista označuju *osobe*, a ne *lica* pa je prikladnije nazivati ih *osobne*, a ne *lične*.

Sanda Ham

sanda.ham@ffos.hr

<https://doi.org/10.22210/jezik.2024.71.25>